

Tjänsteskrivelse

2024-10-04

Handläggare:

Per Åsbrink
026-17 80 00
per.asbrink@gavle.se

Diarienummer: 24SON158

Nämnd:

Socialnämnd

Yttrande på remiss – Strategi för Gävle kommuns brottsförebyggande arbete

Förslag till beslut

Att anta yttrandet som sitt eget.

Bakgrund

Socialnämnden har ålagts yttra sig i rubricerat ärende, som är en remiss gällande "Strategi för Gävle kommuns brottsförebyggande arbete".

Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete trädde i kraft den 1 juli 2023. Sammanfattningsvis innebär lagen att kommunen ska bedriva ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete och säkerställa organisatoriska förutsättningar för det. Syftet med lagen är att stärka kommunernas systematiska brottsförebyggande arbete. Enligt lagen ska kommunen ta fram en lägesbild över brottsligheten för att beskriva brottslighetens omfattning, konsekvenser och orsaker. Utifrån lägesbilden ska kommunen ta ställning till åtgärder och besluta om en åtgärdsplan som regelbundet följs upp. Enligt lagen ska kommunen dessutom ta visst ansvar för samordningen av det lokala brottsförebyggande arbetet, verka för att frågorna hanteras i ett särskilt forum, inrätta en samordningsfunktion, och se till att skriftliga samverkansöverenskommelser ingås med relevanta aktörer. I syfte att förtydliga Gävle kommuns brottsförebyggande uppdrag har denna brottsförebyggande strategi tagits fram. Strategin föreslår kommunfullmäktige att besluta om brottsförebyggande strategi, samt om via lägesbild identifierade prioriteringsområden för det lokala brottsförebyggande arbetet. Strategin föreslår kommunstyrelsen att

besluta om brottsförebyggande åtgärds paket. Strategin gäller för förvaltningsorganisationen, med rekommendationer för bolag och förvaltningar.

Yttrandet ska vara Kommunstyrelsens diarium tillhanda senast den 30 november 2024.

Yttrande

Välfärd Gävle ställer sig positiv till förslag på strategi, Gävle kommuns brottsförebyggande arbete, men med några synpunkter.

Strategi, brottsförebyggande arbete

Enligt lagen (2023:196) om kommunernas ansvar för det brottsförebyggande arbetet ska kommunerna (1) skapa en lägesbild över brottslighetens omfattning, (2) annan information av betydelse i sammanhanget och (3) en analys av kartläggningen och informationen (enligt 4 §).

I Gävle kommuns strategi påtalas att ett brottsförebyggande arbete syftar till att "förebygga den allmänna viljan och motivationen till att begå brott, förhindra motiverade gärningspersoner att begå brott samt förebygga debuter av brottsliga beteenden och förhindra upprepningar och återfall i brott".

Gävle kommuns brottsförebyggande inriktning ska enligt strategin beslutas utifrån, lokalt identifierade brottsproblem, lokala, regionala och internationella lägesbilder och orsaksanalyser, rådande forskningsläge och allmänhetens intresse och behov. Kommunens brottsförebyggande arbete ska bedrivas problemorienterat och kunskapsbaserat där arbetsprocessen handlar om att samla in kunskap och information om olika brottsfenomen. Lägesbilsarbetet syftar till att "skapa en överblick över den totala brottsligheten i kommunen, som därefter ska utmytna i en orsaks- och åtgärdsanalys som ska styra inom vilka områden som kommunen ska prioritera det brottsförebyggande arbetet".

Generellt

Det saknas en beskrivning för hur underlaget till strategin tagits fram och vilka verksamheter inom Gävle kommunkoncern som varit involverade i framtagandet.

Brottsförebyggande arbete, barn och unga

Välfärd Gävle anser att strategin i för liten grad har fokus på det brottsförebyggande arbetet med barn och unga. Även om det inledningsvis i strategin nämns att ett brottsförebyggande arbete handlar om att förebygga "debuter av brottsliga beteenden" så är barn och unga perspektivet inte tillräckligt synligt, vare sig i kommunens

brottsförebyggande inriktning eller i kartläggnings- och lägesbilsarbetet. Lagen (2023:196) ger kommunerna ett brett spelrum att anpassa det brottsförebyggande arbete utifrån lokala förhållanden och val av strategisk inriktning, se 4 §, p.2.

Rapport "Brottsligheten i Gävle kommun – den lokala brottslighetens utveckling och utmaningar" redovisar oroande tendenser att kriminella nätverk inriktar sin rekrytering mot grupper av barn och unga med ofta problematiska hemförhållanden (sid. 103). Detta är en utveckling som socialtjänsten i Gävle kommun har uppmärksammat de senaste åren. I vissa fall rör det barn och unga som *inte* tidigare är kända av socialtjänsten eller tidigare har varit inblandad i brottslig verksamhet. Majoriteten av de barn och unga som socialtjänsten idag placerar på HVB (Hem för vård och boende) har ett allvarligt normbrytande beteende, med risk för utvecklandet av kriminalitet. De allra flesta placerade barnen har en misslyckad skolgång och hälften har en upprättad vårdkontakt med BUP (Barn- och ungdomspsykiatri)¹.

Den nya socialtjänstlagen (SOU 2020:47), som väntas träda i kraft i juli 2025, syftar till att socialtjänsten ska bli mer förebyggande och lättillgänglig än idag: att sänka trösklarna, nå barn och unga tidigt, innan problemen växt sig stora. Sekretessbrytande bestämmelser² ger socialtjänsten möjlighet att dela information med polisen om barn och unga, i brottsförebyggande syfte. Regeringen har dessutom tillsatt en utredning att lätta på sekretessen mellan socialtjänst, skola och polis i syfte att öka möjligheterna för samhället att tidigt identifiera barn och unga i riskzon för kriminalitet (Dir. 2023:146).

Under de senaste åren har socialtjänsten inom Valfärd Gävle utvecklat samverkansformer i brottsförebyggande syfte, SSPF och SIG³, som är kunskapsbaserade och strukturerade till sin natur. SSPF jobbar med tidiga insatser mot barn och unga i riskzon för kriminalitet och SIG är en samverkansmodell kring unga med hög risk för fortsatt kriminalitet eller annat allvarligt normbrytande beteende.

Valfärd Gävle noterar en utveckling där lagstiftaren kommer att utöka möjligheten för socialtjänsten att komma in med tidiga insatser för utsatta barn och unga, där sekretessbrytande bestämmelser och samverkansformer borgar för en tidig upptäckt och tidiga insatser för barn och unga i ett brottsförebyggande syfte.

¹ Rapport (2023). Svar på uppdrag handlingsplan för minskade placeringar. Valfärd Gävle.

² 10 kap. 18 a § offentlighets- och sekretesslagen (OSL).

³ SSPF (skola, socialtjänst, polis, fritid). SIG (sociala insatsgrupper), polisen, skolan och socialtjänsten.

Att tidigt fånga upp riskgrupper bland barn och unga är således i allra högsta grad ett brottsförebyggande arbete. Ett konstaterande som Valfärd Gävle anser borde vara mer synligt i den föreslagna kommunala strategin.

Valfärd Gävle anser att frånvaron av en strategisk inriktning rörande barn och unga ur ett brottsförebyggande perspektiv kan leda till att viktiga områden inom kommunens brottsförebyggande arbete lågprioriteras.

Välfärdsbrottslighet

Välfärdsbrottslighet (inkl. bidragsfusk) är brott som riktas mot välfärdssystemet. Dessa brott är allvarliga och påverkar inte bara samhällets resurser utan även de som faktiskt behöver stöd. En växande del av välfärdsbrottsligheten har också förgreningar in i den organiserade brottsligheten. Kommuner behöver arbeta aktivt för att dels stärka det förebyggande arbetet mot välfärdsbrott och säkerställa att det finns en tydlig process för att hantera problem när de upptäcks. Det förebyggande arbetet handlar till stor del om att skapa tekniska lösningar i kommunala verksamhetssystem, i syfte att tidigt upptäcka felaktigheter men också att sända signaler i ett brottspreventivt syfte. Statliga myndigheter och intresseorganisationer har de senaste åren utvecklat vägledning som syftar till att vara ett stöd för kommuner och regioner i att påbörja eller utveckla arbetet med att upptäcka, förebygga och motverka välfärdsbrott⁴.

Exempelvis har Socialstyrelsen i nuläget ett uppdrag att kartlägga och analysera kommuners och regioners arbete mot välfärdsbrottslighet i hälso- och sjukvården⁵. I uppdraget hänvisar man till att kommunerna även ska ansvara för samordningen av det brottsförebyggande arbetet inom sitt geografiska område och verka för att strategiska brottsförebyggande frågor hanteras i ett strategiskt råd där relevanta aktörer ingår. Det finns därmed ett behov av att kartlägga och utvärdera hur kommunerna såväl som regionerna, utifrån sina förutsättningar, arbetar med att förebygga välfärdsbrottslighet i hälso- och sjukvården inom ramen för befintlig lagstiftning. Samt i vilken utsträckning det finns behov av ytterligare rättsligt stöd för att förstärka det strategiska och operativa arbetet mot välfärdsbrottslighet. Det är också viktigt att kommuner och regioner hanterar konsekvenserna för de som drabbas av välfärdsbrottsligheten ur ett kvalitets- och patientsäkerhetsperspektiv.

⁴ [Stödmaterial | SKR](#)

⁵ [Uppdrag till Socialstyrelsen att kartlägga och analysera kommuners och regioners arbete mot välfärdsbrottslighet i hälso- och sjukvården - Regeringen.se](#)

Välfärd Gävle anser att strategin i för liten grad berör välfärdsbrottsligheten utifrån ett kommunalt brottsförebyggande perspektiv, vilket riskerar att angelägna prioriteringsområden inom den kommunala verksamheten undantas. Att arbeta brottsförebyggande mot välfärdsbrottsligheten inom den kommunala verksamheten kommer inte att vara liktydigt med ett "traditionellt" brottsförebyggande arbete. Denna aspekt borde den kommunala strategin ta höjd för. Till exempel, behovet av olika tekniska lösningar i kommunala system kommer att kräva samverkan/samarbete med andra partners som vanligtvis inte är inbegripen i ett brottsförebyggande arbete.

Struktur för det kommunala brottsförebyggande arbetet

Lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete innebär att varje kommun ska bedriva ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete och säkerställa organisatoriska förutsättningar för det. Kommunerna ska också ta visst ansvar för samordningen av det lokala brottsförebyggande arbetet och inrätta en samordningsfunktion⁶.

Gävle kommun har redan idag ett antal styrgrupper inom det brottsförebyggande området, t.ex. BIG (Brottsförebyggarna i Gävle), sociala insatsgrupper (SIG), en kommun fri från våld och dessutom finns en statlig styrning att inrätta s.k. BOB råd (Barn och Unga i Organiserad brottslighet). Det finns idag en upplevd styrgruppsinflation bland flera tjänstemän i organisationen där syfte och mål angränsar starkt till varandra och samma tjänstemän bemannar olika styrgrupper.

Välfärd Gävle anser att den föreslagna strukturen av det brottsförebyggande arbetet i Gävle kommun måste harmonisera med redan befintliga strukturer och om detta inte går så bör en ny samverkansstruktur innebära att befintliga samverkansstrukturer upphör⁷.

⁶ [Kommuner mot brott - Brottsförebyggande rådet \(bra.se\)](http://bra.se)

⁷ Som exempel: Socialnämnden, Utbildningsnämnden, Kultur- och fritidsnämnden samt Sociala hållbarhetsutskottet har gått i uppdrag av Sektorsledningarna att skapa samverkanforum kring tidigt samordnade insatser.

Magnus Höjjer

Sektorchef

Sektor Vårld

Socialnämnden har ålagts yttra sig över remiss gällande: "Strategi för Gävle kommuns brottsförebyggande arbete.

Ärendet hanteras för beslut av Socialnämnden vid sammanträdet den 26 november 2024. Utredare Per Åsbrink har varit ansvarig handläggare i ärendet, med vid handläggningen av ärendet har även säkerhetssamordnare Morgan Österström, utvecklingschef Lars Lodin, strateg Martin Wagner och bitr. sektorchef Caroline Engberg deltagit.